

BHARATIYA SINDHU SABHA NEWSLETTER

जीवत मां जीवत जले

505, Shree Prasad House 35th Road, Bharatiya Sindhu Sabha Chowk,
Bandra (W), Mumbai – 400050. Price : Rs. 2/-

Volume 26 / No. 08

Tel.: 68977444, 26488240

SEPTEMBER 2021

Website: www.bharatiyasindhussabha.org E-mail: bssmumbai@gmail.com
Date of Publishing : LAST WORKING DAY OF THE MONTH

LAL BAL PAL (TRIO) INDIAN REVOLUTIONARIES DURING BRITISH RAJ

JAMNADAS CHANDNANI, ExSEM

Lala Lajpat Rai (1865-1928): popularly known as Punjab Kesari Rai was an Indian freedom fighter. He played a pivotal role in the

Indian Independence movement. He was one third of the Bal Pal trio.

He was influenced by the Hindu reformist movement of Swami Dayanand

Sarasvati, became a member of Arya Samaj Lahore (founded 1877). He became a firm believer in the idea that Hinduism, above nationality, was the central point upon which an Indian lifestyle must be based. This focus on Hindu practices in the subcontinent led him to the continuation of peaceful movements to create successful demonstrations for Indian independence.

Graduates of the National College, which he founded at Lahore as an alternative to British institutions, included Bhagat Singh.

He founded Servants of the People Society, a non-profit welfare organisation, in Lahore, which shifted its base to Delhi after 1947 partition, and has branches in many parts of India.

While in America he had founded the Indian Home Rule League in New York and a monthly journal Young India and Hindustan Information Services Association. He had petitioned the Foreign affairs committee of Senate of American Parliament giving a vivid picture of mal-administration of British Raj in India, the aspirations of the people of India for freedom amongst many other points strongly seeking the moral support of the international community for the attainment of independence of India. He was imprisoned from 1921 to 1923 and was elected to the legislative assembly on his release.

In 1928 the British government set up the Commission, headed by Sir John Simon, to report on the political situation in India. The Commission was strongly opposed by all

leaders of that time . The commission was protested country-wide since it had seven British Parliament members and no Indian. Indians saw it as a violation to their right of self-determination and insult to their self-respect. When the Commission visited Lahore on 30 October 1928, Lala Lajpat Rai led non-violent march in protest against it. The protest was with the words "Simon go back" and black flags. The superintendent of police, James A. Scott, ordered the police to lathi (baton) charge to the protesters and personally assaulted Rai. Despite being extremely injured, Lajpat Rai subsequently addressed the crowd and said, "I declare that the blows struck at me today will be the last nails in the coffin of British rule in India".

2.Bal Gangadhar Tilak (1856-1920):

One of the stalwarts of India's freedom movement, Bal Gangadhar Tilak also known as Lokmanya Tilak was born in Ratnagiri, Maharashtra on July 23, 1856. He is known for his famous quote " Self Rule is our birthright, and We shall have it! " "Swaraj is my birthright, and I shall have it". The British Colonial authorities called him " The Father of the unrest". He was reverently addressed with the title of "Lokmanya" ("Beloved of the people") or "Accepted by the People" (as their leader).

Tilak was a Teacher and a journalist. He was very vocal in his criticism of the Western education system and set up the Deccan Education Society to educate India's youth. Tilak founded the Marathi daily Kesari (Lion), in the pages of which he actively propagated the cause of freedom. He was known for his hardcore Hindu views.

In 1893, the Indian freedom fighter Lokmanya Tilak praised the celebration of Sarvajanik Ganesh Utsav in his newspaper, Kesari, and dedicated his efforts to launch the annual domestic festival into a large, well-organised public event as GANESH CHATURTHI.

The British authorities charged Tilak with sedition and he was imprisoned from 1908 to 1914 in Mandalay, Burma. Tilak was not in favour of Mahatma Gandhi strategy of non-violent protest. He wrote many books on Indian culture, history and Hinduism like Researches into the antiquities of the Vedas (1893), Arctic Home in the Vedas, Geeta rahasya and others. He passed away on August 1, 1920

Love of India was the breath of life with Tilak and in it he has left to us a treasure, which can only increase, by use. The endless procession of yesterday shows the hold the great patriot had on the masses. Tilak took a mountain-top view of the goal.

Tilak, like all men of pre-eminent political was a genius, and greater order of mind.

Bal Gangadhar Tilak's very popular book is on the Rigveda. It is this totally untraditional reading of the Vedic hymns, which became and remain the sheet-anchor of Aryan invasion folklore in European circles.

3.Bipin Chandra Pal (1858-1932): was an Indian nationalist, writer, orator, social reformer and Indian independence movement activist. Pal was one of the main architects of the Swadeshi movement. He stood against the partition of Bengal by the colonial British government.

Bipin Chandra Pal was born in a Hindu Bengali family in Bengal. He was teaching in a college at Calcutta.

Pal is known as the Father of Revolutionary Thoughts in India and was one of the freedom fighters of India. Along with Lala Lajpat Rai and Bal Gangadhar Tilak he belonged to the Lal, Bal, Pal threesome that was associated with revolutionary activities. Pal was recognised as the chief exponent of a new national movement revolving around the ideals of Purna Swaraj, Swadeshi. He preached and encouraged the use of Swadeshi and the boycott of foreign goods to eradicate poverty and unemployment. This position burst onto the national all-India scene in 1905 with the Swadeshi movement - the term is usually rendered as "self reliance" or "self sufficiency". He wanted to remove social evils from the form and aroused the feelings of nationalism through national criticism. He had no faith in mild protests in the form of non-cooperation with the British Authorities.. On that one issue, the assertive nationalist leader had nothing common with Mahatma Gandhi. During the last six years of his life, he parted company with the Congress and led a secluded life. He was referred as one of the mightiest prophets of nationalism.

As a journalist, Pal worked for Bengal Public Opinion, The Tribune and New India, where he propagated his brand of nationalism. He wrote several articles warning India of the changes happening in China and other geopolitical situations. In one of his writings, describing where the future danger for India will come from, Pal wrote under the title "Our Own Real Danger".

ઇન્દ્રાન - કૂ..ડ..ડ..ઓ દલો!

શ્રીમદ્ ભાગવદ મેં લિખિયલુ આહे ‘સત્યમ પરમ ધીમહી’ (સच જો ધ્યાનુ ધરિયો). ‘ઇશાવર્ય ઉપનષિદ મેં જ્ઞાણાયલુ આહे. ‘હિરણ્યમયં પાત્રેન ર્યાપ હિતં’ માના રોને બાસણ સાં સચ જો મુંહું ઢકિયલુ હુંદો આહे. રોને બાસણ જો મતિલબુ આહે ધન-દૌલત. ધન દૌલત સચ ખે ઢકે છડે થી. દ્રબ્દાએ છડે થી.

બ્રિયે હન્દિ વરી ચયલુ આહે, “સત્યं બ્રુયાત्, પ્રિયમ् બ્રુયાત्, સત્ય અપ્રિયમ् મા બ્રુયાત्” યાને સચુ પિણ મિઠે નમૂને ગ્રાલ્હાયો, સચુ કડો ન લગે અહિડો ન ગ્રાલ્હાયો. યાને કાપે ખે મુંહં તે કાપો ન ચવણુ ખ્રપે.

મુંખે લગે થો હિક ઇન્દ્રાન ખાં બ્રિયે ઇન્દ્રાન તાઈ ‘સચ’ જી વ્યાખ્યા બદ્દિલિજિયો વબે. રસ્તે વેંડડ કંહિન નૌજુવાન સ્ત્રી પુરુષ લાઇ કો ઉન્હનિ ખે પ્રેમી-પ્રેમિકા સમ્ઝંદો ત કો ભાડ-ભેણ! એં ‘સચુ’ ત વરી કા ટીં ગ્રાલિન હુંદે.

પ્રાચીન સાહિત્ય મેં હિકુ દૃષ્ટાંત અચે થો. પ્રભાત વેલે હિકુ ઋષિ સ્નાનુ પાણી કરે અભા મરા સમાધીઅ લાઇ વેઠો ત હિકુ નંઢો હરણ જો બ્રચો સહકંદો ડોડંદો અચી હુન જે ગોદિ મેં વેઠો. વકત ખે પિછાપે હુન ઇન બ્રચે ખે કુટિયા અન્દરિ વરી લિકાએ આયો. કુછુ ઈ પલ મેં હિકુ શિકારી ઉતે અચે થો એં ઋષિઅ ખાં હરણ બાબતિ પુછે થો ત હિતાં કો હરણ ડોડંદે તવ્હાં ડિઠો? ઋષિઅ હુન ખે ઉલ્ટી દિશા તર્ફું ઇશારો કયો. શિકારીઅ જે વબણ ખાં પોઝ ઋષિઅ જે ચેલે ગુરુઝ ખાં પુછ્યો ત તવ્હાં ત અસાં ખે હમેશાહ સચુ ગ્રાલ્હાઇણ જી સિખ્યા ઈંદ્રા આહિયો, પોઝ હીંઅર તવ્હાં છો કૂડિ ગ્રાલ્હાયો? ઋષિઅ મુશકંદે જવાબુ ડિનો, “આપદ ધર્મ”, કંહિંજી જિંદગી બચાઇણી હુર્ઝ ઇનકરે.

મહાભારત મેં બિ શ્રી કૃષ્ણ જી સૂચના સાં યુધિષ્ઠિર

કૂડિ ગ્રાલ્હાયો, “અંશ્વથામા હતઃ, નરો વા કુંજર વા” એતિરે

ચવણ સાં યુધિષ્ઠિર જો હવા મેં હલંદુ રથુ અચી જમીન તે પિયો, ઇંએ વેદ વ્યાસ જ્ઞાણાયો આહે. યુધિષ્ઠિર જો રથુ અચી જમીન તે પિયો આહે યાને યુશિષ્ઠિર કૂડિ ગ્રાલ્હાયો આહે, ઇહો નકો દ્રોણાચાર્ય વિચારે સધિયો એં ન યુદ્ધ મેં વિદિહંદડ યોદ્ધા. લગે થો ત કૃષ્ણ ઉન વક્તિ સભિની જે બુદ્ધિઅ મથાં પડિદો વિઝી છડિયો હુંજે! છ હિન ખે બિ આપદ ધર્મ સંડે સધિજે થો?

લાંજિક યાને તર્ક શાસ્ત્ર જે નજરિયે સાં શિકારીઅ જી નજરનિ મેં ઋષિ કૂડો સાબિતુ થો થિયે, છાકાળિ ત શિકારી માંસાહારી આહે એં પંહિંજી ખોરાક જી ગ્રોલ્હા મેં નિકિતો હુઽો. અહિડિયું ઘટનાઊં “સચ” જી વ્યાખ્યા ખે બિલ્કુલું બદિલે છડીનિ થિયું.

પાંલીટિક્સ જા પંડિત ચવનિ થા ત ખાલિસિ સચુ કડહિં બિ જાહિરુ ન થીંદો આહે. ઇન્દ્રિંદ્રા ગાંધીઅ જે અયામકારીઅ મેં થિયલુ નગરવાલા કેસ યા લલિત નારાયણ મિશ્રા જો વિસ્ફોટ મેં થિયલ મૌત જો સચુ કડહિં સામ્ઝં આયો આહે છા? ડૉ. શ્યામાપ્રસાદ મુખરજી યા પંડિત દીન દયાલ ઉપાદ્યાય જે રહસ્યમય મૌત પુઠિયાં કેરુ જવાબુદ્ધારુ હુઽો, ઇહો ‘સચુ’ કડહિં બાહિરુ ઈંદો યા ન ઈંદો ઇન્દો કંહિં ખે ખબર નાહે.

ખૈરિ, ઇહે ગ્રાલિયું છડે અજુ જી આમ જનતા જે બારે મેં સોચિયું. અમેરીકા જે ઐસોસીએટ પ્રેસ તર્ફું અમેરીકી પ્રજા બાબતિ જી રાઝશુમારી કર્ઝ વેર્ઝ ત અમીરીકી માણ્ઝ કેતિરે ફંદુ સચુ થા ગ્રાલ્હાઇનિ એં કેતિરે કદ્ર કૂડિ. ઇન રાઝશુમારીઅ માં પતો પિયો ત 91 સેકિડો

अमेरीकन क्राइडेसिर कूडि ग्राल्हाईनि था! क्राइडेसिर कूड जो मतिलबु हिन रीति आहे. अमिरीकी प्रजा पंहिंजी रोजानी जिंदगीआ में, वहिंवार में हूंअं त कूडि कोन ग्राल्हाईदा आहिनि, पर क्राइदो, टैकस या ऑफ़ीस जे बाबतुनि में कूड जो सहारो वठंदा आहिनि. मिसाल तौर बीमारीआ जो बहानो बणाए ऑफ़ीस मां मोकल वठणु या टैकस बचाइण जे ख्याल खां कूडियूं हकीकतूं या अंग अखर बयानु करण खां कीबाईदा न आहिनि. अहिडा बहाना हर मुल्क जो हरि इन्सानु घणो कर कंदो रहियो आहे. नए ज्ञमाने जी नई सभ्यता जो इहो ई त कमालु आहे जो चाहींदे या न चाहींदे बि कूड जो सहारो वठणो पवे थो. हर हन्धि विचित्र क्राइदा ऐं नियम अहिडा त उल्झियल, मुंझियल ऐं पेचीदा हूंदा आहिनि जो आम प्रजा ऐं नागरिकनि खे कूडि ग्राल्हाईण लाइ मजबूरु थियणो पवे थो. के हर्फती ऐं चालाक माण्हू त अहिडीआ खूबसूरतीआ सां कूडि ग्राल्हाईनि जो उन्हनि में शकु करण जी गुंजाईश ई न थींदी आहे त वरी किथे ज्ञाण या हकीकतुनि खे इएं मरोडियो सरोडोयो वेंदो आहे जो हिक बदिरां बियो मतिलबु जाहिरु थियो पवे.

अदालतुनि जो वरी कहिडो हालु रहियो आहे. पैरे सां कूडा शाहिद ऐं दरत्तावेज हाजुरु आहिनि. ज्ञामिन बि हकिया तकिया मैजूदु आहिनि. हिन 21 सदीआ जी इन्फॉरमेशन टेकनॉलॉजी, आंधीआ ऐं तूफान वांगुरु अची हिक चीज खे जबरदस्तु नुकसानु रसायो आहे ऐं उहा आहे “सचु”. अजु जो इन्सानु पंहिंजी ‘इमेज’ बणाइण ऐं वधाइण लाइ लग्नातारु पब्लिसिटीआ जो सहारो वठी रहियो आहे. हाण त जन सम्पर्क करण जो बि हिक क्रिस्म जो वसीलो थी पियो आहे. किथे किथे त इन टेकनॉलॉजीआ जो भरपूरु दुर्घयोग पिणि कयो वेंदो आहे.

दुनिया में सभ खां वधीक ज्ञाणी वाणी कूडि फहिलाईदड राजनेता ई आहिनि पर उन्हनि सभिनी में वरी हिन देश जा राजनेता सभिनी खां गोइ खणी विया आहिनि ऐं वक्रिते गुजिरंदे “कूडि” मानसिक बोजो बणिजियो पवे ऐं हिक कूड खे संभालण लाइ सर्वे ब्रिया कूड ग्राल्हाईनि था.

कूडि न सिर्फु ब्रियनि खे ठगण ऐं हैरानु करण लाइ ग्राल्हायो वेंदो आहे, जा इन्सान जी आदत थी पई आहे, पर किनि इन्साननि में विकृत मानसिकता जे करे आनंद वठण जी आदत थी पई आहे. इन्साननि जी इहा गंदी आदत नंदियुनि नंदियुनि ग्राल्हियुनि ते कूडि ग्राल्हाईणु ऐं वरी मजाक करणु बाजे वडा नुकसान करायो विझे. शायदि ‘अप्रेल फूल’ जो रवाजु इन तरह निकितो हुजे.

दुनिया में क्रिस्में क्रिस्में जा अनेक धर्म पैदा थिया. केतिरा ई धर्म ग्रंथ लिखिया विया, जंहिं में हर इन्सान सत्यवादी थी कमु करे अहिडा उपदेश डिना विया. सुर्ग जूं लालचूं ऐं नर्क जा डप डेखारिया विया तडहिं बि इन्सानु सुधिरियो कोन ऐं सदियुनि खां कूडि ग्राल्हाईदो पियो अचे ऐं कूडि ग्राल्हाईदो रहंदो. नतीजो इहो आहे जो इन्साननि में देखादेखी, प्रदर्शन, पाखंड ढींहोंडींहुं वधंदो पिए रहियो आहे ऐं समाजु पिणि अहिडियुनि ग्राल्हुयुनि तर्फु वधीक ऐं वधीक उदासीन थींदो पियो वजे. ‘इहो त इएं ई हलंदो रहंदो’ जहिडियूं भावनाऊं वधंदियूं रहंदियूं. हरि कूडि ग्राल्हाईदडु इन्सानु ब्रिये खे ठगे सघे थो, अहिडे भ्रम में रचियो पचियो रहे थो ऐं इन लाइ हुन खे को बि पछिताउ नथो थिये. “डिसि, मूं कींअं न हुन खे बेवकूफु बणायो” इएं फऱ्ह सां चवे थो.

ही इन्सानु, सचुपचु कूडो दलो आहे.

स्वाद जो संसार

कु. निर्मला चावला

1. अमृतसरी न्युट्री :- वेज कीमो

सामग्री :-

50 ग्राम न्युट्री चंक, 10 ग्राम न्युट्री चूरो, टे टमाटा, टे वडा बसर, हिकु चम्चो थूम ऐं अदरक जी पेस्ट, गर्म मसालो, हिकु तेज पतो, हिक वडी इलायची, 2-3 नंदियूं इलायिचू, 2-3 लैंग, 5-7 कारा मिर्च, जयंत्री, दाल चीनी जो नंदो टुकरु, लूण, सुका धाणा, पीठल गम मसालो, 2-3 सावा मिर्च, ताजा धाणा, मैंगी मसालो, किचिन किंग मसालो, सोया सॉस, साई चिल्ली सॉस, चिल्ली सॉस, हिकु तरियल बसर, तेल ऐं शुद्ध गीहु, कसूरी मेथी, 2-3 सिमला मिर्च, 1 गजर, अधु जूड़ी पालक.

विधी :-

न्युट्री खे हिकु चम्चो सोया सॉस ऐं पाणी विझी, 5-7 मिन्ट ओब्बारिजे ऐं पोइ थधो थियण ते पाणीअ मां निचोड़े कढी रखिजे. टोप में 2 चम्चा कोई बि तेल ऐं हिकु चम्चो शुद्ध गीहु गर्म करे उन में सजा गर्म मसाला विझी पोइ बसर भुजिजे. जड्हिं बसर थोरो गुलाबी थी वजे त थूम ऐं अदिरक जी पेस्ट विझी भुजिजे ऐं पोइ तरियल बसर मिक्सर में पीसे करे उहो विझिजे, जड्हिं बसर भुजी वजे त उन में कशमीरी ग्राढ़ा मिर्च विझिजनि. हिक कटोरीअ में बाकी सुका मसाला गर्म पाणी विझी, उन्हनि जी पेस्ट ठाहे विझिजे, पोइ टमाटनि जी पेस्ट ठाहे विझिजे (टमाटनि साँ गडु सावा मिर्च ऐं सावनि धाणनि जी डंठल बि पीसिजे) जड्हिं टमाटा भुजी वजनि ऐं तेल छडण लग्नित उन में

लूण विझी पोइ ओब्बारियल न्युट्री विझी भुजिजे ऐं 2-4 मिन्टनि खां पोइ उन में गर्म पाणी (हिकु ब्लायु) विझी, ढके करे धीमी आँच ते रधणु डिजे 10-15 मिन्टनि खां पोइ न्युट्री ठही वेंदी त उन में सावा धाणा 1/2, 1/2 चम्चो सोया सॉस, कसूरी मेथी क्रश करे ऐं गर्म मसालो, चिल्ली सॉस ऐं साई चटिणी विझी, फुल्के या नॉन सां खाइण लाइ परिषिजे.

2. दूधीअ जो मठो (रायतो) :-

सामग्री :-

250 ग्राम दूधी, हिकु बसर सन्ही कुतिर कयल, 2 सावा मिर्च कुतिर कयल, 250 ग्राम डुधु, लूण, जीरो, राई, सुकल ग्राढ़ो मिर्चु, कोइलो, सेकियल पीठल जीरो जो पाऊडर, सावा धाणा, गीहु.

विधी :-

दूधीअ खे छिले, कदूकस करे, थोरे पाणीअ में 5-7 मिन्ट ओब्बारिजे, थधो थियण ते छाणीअ में विझी, पाणी बिल्कुलु कढी छड्हिजे. (ईहो पाणी पी सधिजे थो) डुध खे विलोरे उन में थधी थियल दूधी, बसर, सावा मिर्च, लूण ऐं जीरा पाऊडर विझी मिक्स कजे. हिक कोइले खे गैस ते रख्नी ग्राढ़ो अंगारो कजे. हिक थाल्हीअ में फाइल पेपर ते उहो कोइलो रख्नी उन जे मथां मिटीअ जी हांडी उबती करे रखिजे पर उन खां पहिरी कोइले जे मथां हिकु चम्चो गीहु विझिजे, जीअं उन मां निकिरंदड दूंहो हांडीअ में गडु थिए. बिनि मिन्टनि खां पोइ हांडीअ खे रिधो करे उन में दूधीअ जो मठो विझी, उन खे ढके रखिजे. पोइ हिक तईअ में हिकु चम्चो गीहु या तेल गर्म करे उन में हिकु चम्चो जीरो

ऐं हिकु सुकल ग्राढो मिर्च विझी, उहा राई मठे में विझिजे ऐं मथां ग्राढा मिर्च ऐं सावा धाणा विझी, खाइण लाइ परिछिजे.

3. बेसण जो आमलेट :-

सामग्री :-

2 वडा चम्चा बेसण, हिकु चम्चो मैदो, हिक चपुटी बेकिंग पाऊडर या जरी मिठी सोडा, लूण, ग्राढा मिर्च, सावा मिर्च, सावा धाणा, कुतिर कयल बसर, शिमला मिर्च, गजर, तेल.

विधी :- हिक बासण में सभु शयूं विझी, थोरो-थोरो पाणी विझी बेसण ग्रोहिजे, बेसण न तमामु पतिरो हुजे ऐं न ई घाटो. गैस ते तओ गर्म करे उन में तेल लगाए बेसण जो आमलेट ठाहिजे ऐं पोइ साई चटिणी या सॉस सां खाइण लाइ परिछिजे.

बारनि जो संसार

तास जो मर्मुः -

तास हिक किस्म जी रांदि आहे, जंहि जे करण सां असां जी विंदुर बि थिए थी ऐं वक्तु बि सुठे नमूने गुजिरे थो पर के माणहूं जूआ कंदा आहिनि जंहि करे तास करण खे खराबु मांजियो थो वबे. सावन जे महिने में त तास करण जो वडो रवाजु आहे ऐं डियारीअ जे ढीहुं बि तास करणु सुठे मांजियो वेंदो आहे. वडी ऐं पैसनि जी हार-जीत जे करे ऐं कलबुनि में तास करण करे इन जो नालो डाढो बदिनामु आहे पर अचो त डिसूत तास जो मर्मु छा आहे.

मुस्ततील थुलहे पाठे या प्लासिटक मां ठहियल चझनि किस्मनि - ईट, पान, चिडी ऐं हुकुम जा 13, 13

पता, कुल 52 पता, ब्र जोकर - इहा आहे तास.

पता:- यके खां वठी डहेले ताई, गुलाम, बेगम ऐं बादशाह या गुलाम राणी ऐं राजा.

1. 52 पता - 52 हफ्ता साल जा
2. चझनि किस्मनि जा पता - चारि मुदूं
3. हरि रंग जा 13 पता - हरि मुंद जा 13 हफ्ता
4. सभिनी पतनि जी जोड - 1 खां 13 - $91 \times 4 = 364$ ढीह.
5. हिकु जोकर - $364 + 1 = 365$ ढीह साल जा
6. बियो जोकर - $365 + 1 = 366$ लीप साल जा ढीहं
7. 52 पतनि में 12 तस्वीर वारा पता - 12 महिना.
8. ग्राढो ऐं कारो रंगु - ढीहु ऐं राति.

पतनि जो मतिलबु.

1. ब्रिकी - जमीन ऐं आसमान
2. टिक - ब्रह्मा, विष्णु, महेश
3. चौंक - चारि वेद (ऋग्वेद, सामवेद, यजुर्वेद, अथर्ववेद)
4. पंजी - पंज त्राण (प्राण, अपान, व्यान, उदान, समान)
5. छक्की - छह रिपू (काम, क्रोध, लोभ, मोह, अहंकार, मत्सर).
6. सती - सत महायागर
7. अठी - अठ सिद्धियूं
8. नव्वलो - नव ग्रह
9. डहलो - डह इन्द्रियूं
10. गुलाम - मन जी वासन
11. राणी - माया
12. राजा - सभ जो राज
13. यको - इन्सान जो बि

उपवास ऐं विज्ञान

अजु जो नौजवानु तबिको, भारतीय संस्कृतिअ जे प्राचीन परम्पराउनि खां घणे करे नावाकुफु आहे. उन्हनि जे नजरुनि में इहे परम्पराऊं अंधविश्वास ऐं अंधश्रद्धा खां सवाई कुङ्गु कोन्हनि. लेकिन उन्हनि खे भारतीय संस्कृतिअ लाई श्रद्धा ऐं विश्वासु कोन्हे इएं न चई सधिबो, पर इहा संदनि अज्ञानता आहे. उन्हनि प्राचीन परम्पराउनि मां हिक परम्परा आहे एकादशीअ ते उपवासु रखणु. इन उपवास पुठियां कहिडो वैज्ञानिक कारण आहे, इहे समझण जी कोशिश करियूं.

दुनिया जे डॉक्टरनि पंहिजियुनि खोजनाउनि सां इहे साबितु कयो आहे त उपवासु रोगुनि खे रोकींदु, तन्दुरस्ती वधाईंदु ऐं शरीर में चेतना भरींदु आहे, महात्मा गांधी त उपवास रखण जो कोडियो हुओ. थोरे में इएं खणी चऊं त उपवासु रखणु तन्दुरस्तीअ लाई हिकु नेकु उपाउ आहे. पर सुवालु थो उथे त उपवासु कंहिं मुक्ररु ढींहं ते रखिजे थो त उहो फाईदेमंदु थो थिये उन पुठियां कहडो राज्ञु आहे?

असांजो प्रधान मन्त्री श्री नरेन्द्र मोदी जडहिं पहिरियों दफो सरकारी दौरे ते अमेरीका वियल हुआ तडहिं नवरात्रा हुअण सबबु उते हुन यारिहां ढींहं बिना खाद्ये जे उपवासु रखियो ऐं सभिनी सरकारी तोडे गैर सरकारी कार्यक्रमनि में फुडितीले नमूने भागु वरितो. इहो डिसी उते जो प्रेजीडन्ट ओबामा साहिब ताजुब में पैजी वियो.

हिन्दुनि में जुदा जुदा मतनि वारा या त ढींहनि जे हिसाब सां उपवासु रखनि था या तिथियुनि जे हिसाब सां. ढींहनि जे हिसाब सां जेकडहिं उपवासु रखिजे त हफ्ते में

शायदि हिकु या ब्र ढींहं भोजन लाई बचंदा. तिथियुनि जे हिसाब सां उपवासु चोथु, एकादशी, चोडसि या पूर्णिमा ते रखियो वेंदो आदे. प्राचीन भारतीय ग्रंथनि में तिथियुनि अनुसारु उपवास रखणु ऐं उन में पिणि एकादशीअ ते उपवास रखण जी वडी महिमा आहे. उन पुठियां वैज्ञानिक कारणु हिन राति आहे.

भारतीय महिना चंद खे आधारु बणाए ठाहिया विया आहिनि ऐं अंग्रेजी महिना सूरज ते आधारित आहिनि. जेतोणीक असांखे जीवन शक्ति सूरज खां मिले थी पर धरितीअ खे वेझे में वेझो आकाशी पिंड चंदु आहे, इनकरे उनजे कशिश जो असरु सूरज जे भेट में वधीक आहे. चंद जे कलाउनि जे घटिजण ऐं वधिजण जो असरु असां समुन्ड जे भरती ऐं ओट मां डिसी सधंदा आहियूं. ठीकु उन नमूने वनस्पतियुनि ऐं प्राणियुनि जे शरीर में आयल जीवन रसि में बि भरिती ऐं ओट अचे थी.

इन ग्राल्हि खे समझण लाई कुङ्गु बुनियादी हकीकतुनि खे समझण जी कोशिश करियूं.

उमास राति जो चंदु न उभिरण करे कारी ब्राट थी वेंदी आहे. बिये ढींहुं राति जो चंदु (नओं चंदु) उभिरंदो आहे उन खे ब्रीज चवंदाआहिनि ऐं उन ढींहं खां नओं महीनो शुरु थीदो आहे. हिन में चंद जो आकारु गोल जे घेरे जो कुङ्गु हिसो लीक वांगुरु हूंदो आहे. उन खां पोइ चंद जी उहो आकारु (कला) वधणु शुरु कंदो आहे, जंहिं खे असां तिथियुनि जे रूप में सुजाणदा आहियूं याने टीज...चोथ...अष्टमी...व्यारिसि...चोडसि... पूर्णमासी. पूर्णमासीअ ज्र ढींहुं, राति जो याने बिनि हफ्तनि खां पोइ चंदु पूर्ण सरूप में डिसण इंदो आहे, उन्हनि 15 ढींहनि वारे पखवाडे खे शुक्लु पक्ष (सहाओ पक्ष) साडियो वेंदो आहे. पूर्णमासीअ खां पोइ चंद जी कला घटिजणु शुरु थीदी आहे ऐं हिननि 15 ढींहनि वारे पखवाडे खे कृष्ण पक्ष

(ऊंदाहो पक्ष) चवंदा आहियूं हिन पछाडीअ वारे ढींहं थे उमास चवंदा आहियूं हिन ढींहं ते चिमिकंदु चन्द्रमा डिसण में न ईंदो आहे.

धरिती (1) पंहिजे महिवर/धरीअ (Axis) जे चौधारी घुमे थी इन करे ढींहं राति थियनि था (2) धरिती सिज जे चौधारी पिणि घुमे थी ऐं हिक साल में हिक चकरु पूरो करे थो. (3) चंडु वरी धरितीअ जे चौधारी चकरु हणे थो ऐं हिक चकर पूरे करण में लगुभगु 30 ढींहं लगाए थो. भारतीय परम्परा अनुसारु हिकु महीनो सङ्किजे थो. चंडु पठिरियां 15 ढींहं शुकल पक्ष में आकार में वधंदो रहे थो ऐं महीने जे पोयनि 15 ढींहनि में याने कृष्ण पक्ष में आकार में घटिजंदो रहे थो.

विज्ञानियुनि गोलहे कढियो आहे त (1) शुकल पक्ष में (चंड जो आकारु वधे थो) का वनस्पति कटिजे या वढिजे थी त उन में जल जो अंदाजु वधीक डिसण में आयो आहे ऐं अहिडीअ वनस्पतिअ खे कीडो वगैरह जल्दि लगे थो. कृष्ण पक्ष में कटियल वनस्पतिअ में जल जो अंदाजु घटि ऐं कीडो बि जल्दि नथो लगे. (2) उमास ऐं पूर्णिमा ढींहं ते जल जो अंदाजु वधि में वधि हूंदो आहे, छो जो उन्हनि ढींहनि ते सिजि, चंडु ऐं धरिती हिक ई लाईनि में हूंदा आहिनि ऐं अष्टमीअ ते टेर्ड टिकुंडे जे टिनि टुब्रिकनि ते पंहिंजी पोजीशन वठंदा आहिनि, इन करे जल जो अंदाजु घटि में घटि हूंदो आहे.

मतिलबु त उमास ऐं पूर्णमासीअ ढींहं ते सूरज ऐं चंद्रमा जे गडियल आकर्षण जो असरु वधि में वधि ऐं अष्टमीअ ते घटि में घटि हूंदो आहे.

चंड ऐं सिजि जे इन नमूने गडियल आकर्षण जो असरु वनस्पतियुनि ते जेतिरो पवे थो, उन खां वधीक मनुष्य जे शरीर ते ऐं उन खां बि वधीक मनुष्य जे मन ते पवे थो.

मथियुनि हकीकतुनि मां इहो ज्ञाणी सधियारीं त किनि खासि तिथियुनि ते इहे टेर्ड (धरिती, चंडु ऐं सिजि) या त हिक लाईनि ते अचनि था या वरी पाण में टिकुंडो ठाहीनि था.

जेकडुहिं सिज ऐं धरितीअ जे विच में चंडु अचे थो त उहो (चंडु) सिज मां ईंदड जीवन शक्तिअ जे कुझु हिसे खे रोके थो, जंहिं करे मनुष्य खे घटि जीवन शक्ति मिले थी जंहिजो असरु मनुष्य जे शरीर ऐं मन ते पवे थो. आकासु जेकडुहिं ब्रू टे ढींहं बादलनि सां छांयलु हूंदो आहे ऐं सूरज देवता जो दर्शनु न थिये त उन वक्ति मनु उदासु थी वेंदो आहे ऐं पिणि केतिरियूं बीमारियूं पैदा थींदियूं आहिनि. अहिडनि खराबु असरनि जो तासीखकिनि खासि तिथियुनि ते मथियनि सबबनि करे थींदो आहे. अहिडनि असरनि खे बेअसरु करण लाइ प्राचीन काल जे भारतीय ऋषियुनि मुनियुनि के उपाव सोचिया ऐं इन करे ई चोथु, एकादशी ऐं पूर्णिमा ढींहनि ते व्रत ऐं उपवास रखण लाइ शास्त्रनि निर्देश डिना आहिनि.

मथियुनि हकीकतुनि सां लाग्यापो रखंदड कुझु बियूंगालिह्यूं हिन रीति आहिनि.

(1) मौत जो अंदाजु बारसि खां वठी टीज ताई वधीक डिसण में ईंदो आहे ऐं उहो बि वरी शुकल पक्ष जे भेट में कृष्ण पक्ष में वधीक हूंदो आहे.

(2) कृष्ण पक्ष में बारसि खां वठी टीज ताई शरीर में जेकडुहिं का बीमारी पैदा थिये थी त उन बीमारीअ जे जल्दि घटिजण जो इम्कानु घटि हूंदो आहे ऐं जेकडुहिं को मरीजु मृत्यु जे वेळो हूंदो आहे त हुनजे बचण जो इम्कानु तमामु घटि हूंदो आहे.

(3) चोथ ऐं एकादशीअ जे विच में पैदा थींदड रोगु जल्दि ठीकु थींदा आहिनि. उन खां अगु पैदा थियल मर्ज हिननि तिथियुनि में ठीकु थींदा आहिनि, अहिडे अनूमानु कयो वियो आहे.

छा तव्हां पंहिंजे मन खे लोभ जे चंबे खां आज्ञादु करणु था चाहियो ?

मन्दिर में साई बाबा जे मूर्तिअ अग्रियां टे शख्स थोरे थोरे मुफ़्कासिले ते बिही धीमे आवाज में प्रार्थना करे रहिया आहिनि.

पहियां माणू चई रहियो आहे: मूं वटि लखें रूपिया त आहिनि, पर खबर नाहे छो मुंहिंजो किरोड़नि जो सुपिनो पूरो ई नथो थिये ! मूंखे जेकर वीह किरोड़ मिलनि त पंजाह लख त तुंहिंजे हिन मन्दिर खे दान में ढींदुसि.

बियो माणू चई रहियो आहे : मां ऐं मुंहिंजो दोस्त गडु पढिया आहियूं. हू त किस्में किस्में जूं हफ्तबाजियूं करे अमीरु बणिजी वियो आहे ऐं मां पघारदारु नौकरु, सुके पुके पघार मां घरु हलाए रहियो आहियां. हे साई बाबा! मूंखे बि अहिडी तर्कीब सुझायो जींअं पंहिंजे दोस्त वांगुरु अमीरु बणिजी पवां. मूंखे धन सां ई मतिलबु आहे, नीती-अनीतीअ सां न. दातार! मां त अनीतीअ ते हलण लाइ बि तयारु आहियां. पर मूंखे दुनिया जे दाव पेचनि जी खबर न आहे. मूंखे अहिडनि दावनि पेचनि जी सिख्या मिले अहिडी कुझु कयो.

टियो माणू बि प्रार्थना करे रहियो हुओ: हे मालिक! मुंहिंजो पाडे वारो त बिल्कुलु महनत ई कोन कंदो आहे पोइ बि हुन मथां लक्ष्मी छो महरबानु आहे. लक्ष्मी अहिडे बे-ईमान माणू मथां छो एडी कृपा कई आहे ऐं मूंजहिडे ईमानदारु खे पुछे बि नथी.

मन्दिर टिकाणा के भिक्षुक-घर कोन्हनि, जिते धन जा बिखारी अची आसिरो गोल्हीनि. माणू लोभ खां परहेज छो नथा कनि. छो था लोभ खे सद्गुणु करे सम्झनि ऐं उनजी उपासना कंदे ढापिजनि ई नथा. माणू शास्त्रनि जा वचन त कामु, क्रोधु ऐं लोभु नर्क जा ढार आहिनि जेके माणू खे पतन जी खाहीअ में धकेले था छडीनि, उहे

विसारे वेठो आहे. लोभु सदाई जुवानु ई रहंदो आहे, बुढापो त उनजे ओडो ई न ईदो आहे!

लाभु, लोभ जी प्रेरकु शक्ति आहे. लोभु फ्लेग स्टेशन न, पर जंकशन स्टेशन आहे जिते स्वार्थ जूं नंडियूं वडियूं गाडियूं पयूं अचि वनि कनि. लोभु माणू आहे चाहत वधाए थी छो त हुन खे ऐश अशिरत वारी जिन्दगी गुजारिणी आहे, इन करे ई चयो वेंदो आहे त लोभ खे दूरि करण लाइ उन जी माता 'विलासता' खे पहिरीं हटायो, पाण मां 'विलासीपिणे' खे तडे कढो. रुग्गो अज्ञानी तोडे अनपढ ई लोभ जो शिकारु नथा बणिजनि. तुलसीदास जे शब्दनि में चऊं त ज्ञानी, तपर्वी, शूरवीर, कवी, विद्वान ऐं गुणवान माणू बि लोभ जे कारणु खिलणहाबु बणिजियो पवनि. दुनिया में ढींहोंडीहुं पापी प्रवृत्तियुनि में एतिरो वाधारो थी रहियो आहे जो लोभु माणू आहे ते संतोष, संयम ऐं सदाचार खे जर्मीदोजु करे छडियो आहे. माणू आ खे भले केतिरी बि तकलीफ सहणी पवे पर पंहिंजे लाभ ऐं लोभ खे संतुष्ट करण चाहींदो.

'कुम्मापुत्र चरियं' ग्रंथ में हिंक लोभी वापारीअ जो प्रसंगु डिनलि आहे. उन वापारीअ पंहिंजे गुरुअ खां पुछियो, 'गुरुवर, केतिरियूं बि कोशिशूं करियां थो, पर मुंहिंजी शाहूकार बणिजण जी इच्छा पूरी नथी थिये. मस थी दाल रोटी निकिरे. कुछु रस्तो डेखारियो.

हुरुअ चयसि, 'हींअं करि, कच्छ में हिकु आशापूर्णा देवी नाले मन्दिर आहे, उनजी भवित करे प्रसन करिं ऐं उनखां अमीरीअ जो वरिदानु घुरि. वापारी खुशि थी आशापूर्णा देवीअ जे मन्दिर ते पहुतो ऐं खूब तपु करे देवीअ खे प्रसन कयो. देवीअ वापारीअ खे वरिदान घुरण लाइ चयो. वापारीअ चयो, मूंखे चिन्तामणि रतनु

खपे, जेको मुंहिंजियूं सभु जरुरतूं पूरियूं करे सधे.

देवीअ चयो, “चिन्तामणि रतनु त मां तोखे दींदियसि पर पंहिंजे मन मां लोभु बिल्कुलु कढी छडिजांइ. बाकी त तुंहिंजे नरीब में अमीरी लिखियल ई कान्हे.” वापारीअ वराणियो, “जेको बि हुजे पर हिकवारु त चिन्तामणि रतनु डियो. मां उन खे साह सां सांडीदुसि.”

आशापूर्णा देवीअ हुन खे चिन्तामणि रतनु डिनो ऐं वापारी पंहिंजो ब्रेडो हाकारे घर ढांहुं राही थियो. चांदनी राति पूर्णमा जो चंडु पंहिंजे सोरहिनि ई कलाउनि सां टिडियलु हुओ. वापारीअ जे मन में लोभु पैदा थियो त डिसां त सही, हिन जी चमक वधीक आहे या चंड जी? अहिडी भेट करण लाइ हुन चिन्तामणी रतनु कढी पंहिंजे तिरीअ ते रखियो ऐं हिक घडीअ लाइ रतन डु पियो निहारे वरीबी घडीअ में चंड डु पियो निहारे. रतन डु निहारे पियो खुशी थिये. एतिरे में ब्रेडो लुडियो, रतनु तिरीअ तां तिरिकियो ऐं वजी पियो दरियाह में.

इन्यान जी जिंदगी डाढी कीमती आहे, दुर्लभु आहे, पर लोभ जे चक्रव्यूह में फारिजी पंहिंजे अमूल्य जिंदगीअ जो जतनु करे नथो सधे.

लोभु सभ खां पहिरी माणहूअ जे विवेक खे भसमु थो करे छडे. लोभ जे मोह में छा करण लाइकु आहे ऐं छा न करणु घुरिजे इन जी समक ई नथी पवेसि. ढारुं जे नशे खां लोभ जो नशो वधीक भयानकु आहे. चवंदा आहिनि त जिते लोभी हुजनि उते ठोगी बुख न मरनि. वधीक व्याज जे लालच में माणहू पंहिंजो मूरु बि वबाये थो विहे.

श्रीमद् भागवत में लोभ जे भयानकता जो डाढे सुंदर वर्णनु अचे थो. लोभु बेशुमारु पापनि जी जड़ आहे. उन कंहिंखे बि न छडियो आहे. राजा हुजे या रंकु, तपस्वी हुजे या गृहस्थी. राजा हरिश्चन्द्र राजु पाटु त्यागे वजी तपस्वी थियो. हिक भेरे बन मां लंघंदे हुन जी नज्जर वजी

हिक ग्राढी शै ते पई. हुन सम्मिलयो त ही को लाल रतनु आहे. उहो खणण लाइ हेठि निविडे थो. कंहिं पान खाई को खांधारो फिटी कयो हुओ! हथ में खांधारो आयसि! पंहिंजे मन खे फटिकारंदे चवे थो, तो राजु पाटु सभु त्यागियो पर अजा लोभु कोन त्यागियो अर्थई, लानत आहे तुंहिंजे तपस्वी थियण ते.

लोभी जीव, लोभ जे आवेश में न डिसंदो पीउ न माउ न भाउ न गुरु इन्हनि खे मारण खां बि न रहंदो! लोभु पंहिंजी पलिटणु वठी घुमंदो आहे. उन सां गडु मोहु, कामु, क्रोधु, वेरवृति, हिंसा वशैरह खँख्वार सैनिक नंगियूं तलवारूं खणी पिया घुमंदा आहिनि.

लोभ खां जे बचिणो हुजे त पंहिंजी इछाउनि, कामनाउनि ते ज्ञाब्तो रखिणो पवंदो, छो जो इछाऊं जलदी लोभ जो रूप धारणु कनि थियूं. छा तव्हांखे लोभ रूपी अजगर जे चंबे खां पाण छडाइणो आहे त हेठियुनि हकीकतुनि ते शौर कयो.

1. मन में लालच, तृष्णा, असंतोष खे अचणु न डियो.

2. धनलोभी बणिजण खां विवेकी धर्मलोभी बणिजो.

3. कंहिंजी डिनल लालच में फारण खां पाण बचाइजो.

4. मोहु ऐं विलासवृति माणहूअ खे लोभ जे रस्ते ते गिहिले थी वजे, इन तां सावधानु रहो.

5. कामु, क्रोधु ऐं लोभु इहे टई माणहूअ जी शान्तीअ खे भंगु कनि थियूं ऐं आस्त्रिरि में हुन जे पतन जो कारण बणिजनि थियूं इन करे मन ते ज्ञाब्तो रख्वो.

6. लोभु, इहो पाप ऐं अदर्म जी जड़ आहे, इहो यादि रखी इन ग्यालिंह ते गंडि ब्रधी लोभ खे त्यागण जो पको संकल्पु करियो.

बाकी ईश्वर सभिनी जी भली कंदो.

विजय दशमी - दशहरा

भारत ऐं विदेशी मुलकनि में विजयदशमीअ जो उत्सव झाडे जोश सां मल्हायो वेंदो आहे. रामलीला जे कार्यक्रम खां सवाइ रावण जे पुतले जो दहनु कयो वेंदो आहे. राक्षसनि जो राजा रावण श्रीराम जी पत्नीअ जो हरणु करे पंहिंजे मुल्क लंका में कैदि करे रखियो हुओ. श्री राम जे बारि बारि चवण जे बावजूदि हू माता सीता खे आजाद करण लाइ तयारु न थियो, छो त हुन खे पंहिंजी ताक्त जो बांवरु हुओ. आखिरि भयंकर लडाई लगी, जंहिं में राक्षस सैना जो संहारु थियो. ऐं हिन ईंहं ते श्री राम राक्षसनि जे राजा रावण खे मारे माता सीता जा ब्रन्धन कटिया ऐं अहिडे नमूने राक्षसी वृति वारनि जो संहारु करे सत्यवृति वारनि जी जय कई.

ही उत्सव असू महीने जी दशमी तिथिअ ते विजय दशमीअ जे रूप में मल्हायो वेंदो आहे.

महाभारत काल में पिणि हिन ईंहुं जो महत्व आहे. जड्हिं पांडव 13 सालनि जो वनवासि करे रहिया हुआ ऐं आखिरीं साल याने तेरहें साल अहिडे नमूने रहणो हुओ जींअं हुननि खे केरु सुजाणे न सधे. हुननि राजा विराट जे राज में हिकु सालु लिकी गुजारण जो फैसिलो कयो ऐं पंहिंजा हथियार शमीअ नाले वण ते लिकाए रखिया. हिन पासे कौरवनि खे बि शकु थियो त शायदि पांडव राजा विराट जे राज्य में लिकल आहिनि. इन करे को बहानो बणाए राजा विराट जे राज्य ते चढाई कई. झाढी भयंकरु लडाई लगी. हिन लडाईअ में अकेले अर्जुन ईं कुरु सेना खे भज्ञाए कढियो ऐं हिन ईंहं ते ईं विजय प्रापति कई.

उत्तर भारत में रामलीला जा कार्यक्रम घणो करे सभिनी हन्धनि, गोठनि ऐं शहरनि में कया वेंदा आहिनि. शाम जो रावण, कुम्भकरण ऐं मेघनाद जा पुतला जलाए आतशबाजी कई वेंदी आहे. जेतोणीक ही उत्सव सभिनी

हन्धनि ते सागिये ईंहं ते कयो वेंदो आहे पर किथे राम जे विजय जे करे त वरी किथे पांडवनि जी सोभ जे करे.

हिमाचल प्रदेश जे कुलू वैलीअ जो दशहरो मशहूरु आहे. वडे पैमाने ते मेलो लग्यायो वेंदो आहे. सींगारियल ट्रकनि ऐं गाडियुनि में जुदा जुदा देवी देवताउनि जा फ्लॉट्स आंदा वेंदा आहिनि.

करनाटक जे मैसूरु जे दशहरे जो उत्सव त डिसण वटां हूंदो आहे. सींगारियल हाथियुनि जूं सुवारियूं कढियूं वेंदियूं आहिनि. सजायल मंदरनि में दुर्गा माता जी पूज्ञा कई वेंदी आहे. रंगारंगी मूर्तियूं ठाहे नुमाइश लाइ रखियूं वेंदियूं आहिनि.

मेवाडे ऐं गुजरात में भगवान राम ऐं दुर्गा माता जी पूज्ञा कई वेंदी आहे. नवरातनि में राति जो डांडिया रास ऐं गरबा जा कार्यक्रम कया वेंदा आहिनि.

बेंगाल में विजय दशमी खे बिजोय दोशमी चयो वेंदो आहे. हिते दुर्गा माता जी पूज्ञा लगुभगु हर घर में थींदी आहे. नवरात्री जे डहें ईंहं सरघस जे रूप में नदीअ में या समुण्ड में विसर्जन कयो वेंदो आहे. सभिनी श्रद्धालुनि जा मुंहं ऐं कपडा सिन्दूर सां रंगियल हूंदा आहिनि.

नेपाल, जेको हिन्दू राष्ट्र आहे, उते नोरातनि जा डह ईंहं पाठ पूजा थींदी रहंदी आहे. काली माता जे मूर्तिअ अग्नियां ऐं हर मन्दिर में सवाइ पशुपतीनाथ मन्दिर जे बाकी सभ हन्धि हरको माण्ह पंहिंजी हैसियत अनुसारु बली जरुरु चढाईदो आहे. बलीअ लाइ भेंसा (पाडा), बकरी, रिढ, कुकुड, पछाडीअ जो जे को तमामु गरीबु हूंदो उहो मुर्गीअ जो अंडो चढाईदो. इहे डह ईंहं सरकारी दफ्तर, बैंकूं, दुकान बन्दि रहंदा आहिनि. उते गांड खे लकडी ओलारण या हकिलणु बि वडो गुनाह लेखियो वेंदो हुओ. दशहरे ईंहं जानवरनि जे बलीअ डियण सबबु खून जी नदी वहंदी आहे.

समाचार

1. भा.सि.सभा, राजस्थान:

भारतीय सिन्धू सभा तर्फा अमर शहीद हेमू कालाणीअ जी जनमु शताब्दीअ जा कार्यक्रम सज्जे सालु 23 मार्च 2022 खां 23 मार्च 2023 ताई मल्हाइणु निश्चित थियो आहे, तदनुसारु भा.सि.सभा राजस्थान पंहिंजे प्रान्त जे सभिनी इकायुनि में इहो कार्यक्रम मल्हाइण बाबति हाणे खां ई तियारियूं करणु शुरू कयूं आहिनि. राजस्थान में आयल सभिनी पूज पंचायतुनि, धार्मिक ऐं सामाजिक संस्थाउनि खे बि वेनिती कई वई आहे त हिन कार्यक्रम खे सफलु बनाइण लाई पंहिंजो योगदानु दियनि. इन खां सवाई पूज सिन्धी पैंचायतुनि जे पूज मुखी साहिबनि जो समेलन भीलवाडा में घुराइण जो बि आयोजन कयो वियो आहे.

रक्षा ब्रन्धन जे पावन पर्व ते ऐं 14 ऑगस्ट सिन्धू समृति ईंहं ते डाहरसेन स्मारक ते हिंगलाज माता जो पूजन ऐं सिन्धू जे नवशे खे रखडीअ जे रूप में रक्षा सूत्र ब्रह्मी अखंड भारत जो संकल्प दुहिरायो वियो.

2. भा.सि.सभा, चिखली:

भा.सि.सभा, युवा विभाग, चिखली (महाराष्ट्र) पारां सिन्धू समृति ईंहु 14 ऑगस्ट ते मल्हायो वियो. कार्यक्रम भारत माता जे पूजन सां शुरू कयो वियो. सिन्ध में जावल ऐं हाणे बुजर्ग थियल सभिनी सिन्धी भाऊरनि जो सन्मानु कयो वियो. ऐं अखंड भारतजो संकल्प दुहिरायो वियो. प्रमुख अतिथिअ जे रूप में महाराष्ट्र प्रदेश अध्यक्ष श्री दिनेश दोदाणी, ब्रिया पदाधिकारी ऐं नगर सेवक श्री नामदेव गुरुदासाणी पथारियल हुआ.

3. भा.सि.सभा, परतवाडा:

भा.सि.सभा जे युवा विभाग ऐं महिला विभाग गड्डिजी सिन्धू समृति ईंहुं द्वाढी श्रद्धा सां मल्हायो. महिला विभाग प्रान्तीय महामन्त्री श्रीमती विनीता धम्फ ऐं युवा प्रमुख श्री भरत जी उपस्थित हुआ.

4. भा.सि.सभा नोएडा, गांजियाबाद, मथुरा, लखनऊ, फैजाबाद, गोंडा, प्रयागराज, वाराणसी, आग्रा, अयोध्या ऐं ब्रियनि केतिरनि ई इकायुनि में सिन्धू समृति ईंहुं द्वाढे सुठे नमूने मल्हायो वियो.

5. भा.सि.सभा, दिल्ली:

भा.सि.सभा, दिल्ली तर्फा 25 ऑगस्ट ते महाराजा डाहरसेन जो 1352 जनमु ईंहुं मल्हायो वियो.

6. भा.सि.सभा, जुनागढ़:

महिला शाखा पारां वृद्धाश्रम में रक्षा ब्रन्धन जो कार्यक्रम आयोजित कयो वियो.

7. भा.सि.सभा, इन्दौर:

महिला विभाग तर्फा सिन्धू समाटमहाराज डाहरसेन जी जनमु जयन्ती मल्हाई वई.

8. भा.सि.सभा, आग्रा:

भा.सि.सभा, आगरा महानगर ऐं महिला शाखा गड्डिजी पूज चालीहा साहेब जे समापन उत्सव ते वरुणावतार साई झूलेलाल जी भजन संद्या जो कार्यक्रम पांडव नगर में आयोजित कयो वियो. भजन संद्या जो कार्यक्रम तमामु सुठे नमूने सफलु रहियो. कार्यक्रम में भा.सि.सभा जा प्रदेश उपाध्यक्ष श्री हेमंत भोजवाणी ऐं ब्रिया कार्यकर्ता उपस्थित हुआ.

پارن راء سندی آن لائين کلاس

سندی سنت پاران سندی ٻارڙن کي ۵
کان ۸ سالن تائين جي عمر وارن ٻارن لاء سندی
آن لائين کلاس زوم تي ايندڙ مهني کان شروع
کيا ويندا.

هڪ نه بئي ڏينهن کلاس ۾ ٻارن کي
ڪلاڪ سندی (عربي) سڀكارڻ جو اسان جو هڪ
پائلت کلاس ۲۱ جولاء ۲۰۲۱ ع کان ۲۱
سيپٽمبر ۲۰۲۱ ع تائين ڪاميابيء سان پورو
ٿيو آهي. سڀ ٻار هاڻي بئي کلاس يعني قدم
بئي ۾ داخلا وندنا.

جيڪي ٻار سندی سڪڻ چاهين ٿا سڀ
اسانجو گوگل فارم پيرين ۽ لرن سندی موبائييل
ائپ دائونلود ڪن. آشا چاند ۱۳۳۳ ۹۷۶۹۳۱۳۳۳.

With Best Compliments From
SEAWAYS MARITIME
&
TRANSPORT AGENCIES
P LTD
SEAWAYS
SHIPPING AGENCIES

509/510/521, VYAPAR BHAVAN, P. D'MELLO ROAD,
CARNAC BUNDER, MUMBAI - 400009 (INDIA)
TEL.: 23486115 / 23486116 / 40425333 (Hunting)
Direct : 6631 4137 (VBD) Fax : 91-22-23488702

E-mail : doolani@seaways.in
nirav@seaways.in
bhisham@seaways.in

M : 9820058789 (VBD) 9920058789 (Nirav)
9820158586 (Bhisham) 9820056607 (Vijay)

کان وٺي - ڪچ - سند-بلوچستان هئو. سڀت
رشي ڏرتني ماتا جي ڀوميء جو پھريون درشن
کيوء اهو هئو برج ڀوميء ورند اون.

آهستي آهستي ساموندي سطح کان
وذيك ڀوميء ٻاهر نڪرڻ لڳي. ساموندي جيون
کان پوءِ زميني جيو پئدا ٿيڻ لڳا، اهڙيء طرح
چوراسي لک جوڻيون پئدا ٿيون. جن جي ٿوري
۾ وچور هن ريت آهي:

٩ لک قسمن جي جوڻيون جو جنم پاڻيء
۾ ٿيو.

١٠ لک قسمن جي جوڻيون جو جنم
ونسپتي جي روپ ۾ پاڻيء ۽ ڀوميء تي ٿيو.

١١ لکن قسمن جي جوڻيون جو جنم
سوکيم جيو جوڻيون ۾ ٿيو جنهن ۾ الڳ الڳ
قسمن جا ڪينئا، ڪڀڙا، ماڪوڙا، تڏا، مکيون،
مچر، منگھڻ، چچڙ وغیره آهن

١٠ لک قسمن جي جوڻيون ۾ پنكن سان
اڏا مندڙ پکي ٿيا.

١٣ لک قسمن جا چؤپايا جانور جيئن تم
گانيون، ميهيون، ٻڪريون، گهيتا، ڪتا،
گڏڙ، بَھڙ، شينهن، هاڻي، چيتا وغیره

٤ لک قسمن جي جوڻيون ۾ آدي مانو ۽
غفائن ۾ رهندڙ بن ۾ رهندڙ پراڻي.

هي فقط جوڻيون جي قسمن جي سنکيا
آهي. هر جوڻ ۾ اسنکيء جيو آهن.

یاد ۾ هن نندڙی سروور کی ”نارا یط سروور“ نالو ڏنو. هندو شاسترن انوسار جيکي مکيء پويتر پنج سروور آهن اهي هن ريت آهن: (۱) مانسرورو (ڪئلاش) (۲) بندو سروور (سدپور - گجرات) (۳) پمپا سروور (ڪرناٹک) (۴) برهمن سروور (پشكر - راجستان) (۵) نارا یط سروور (ڪچ - گجرات). هنن پنجن سروورون ۾ نارا یط سروور جو سرجن پھريين ٿيو. ايتروئي ن، سچي وشو ۾ مني جل جو پھرييون سروور ۽ جهونني ۾ جهونو سروور نارا یط سروور آهي.

اهڙي نموني جيو سرشتي ۽ جي شروعات ٿي. آهستي آهستي پرتوي سمند مان باهر اچڻ لڳي. شاسترن ۾ ڪتا اچي ٿي ته ڀڳوان وشنو سمند ۾ سمهيل هئا ان وقت مڏو ۽ ڪئي نالي راكاسن جي جوڙي ۽ سان وشنو ڀڳوان جي لڙائي ٿي. هنن بنهي راكاسن کي ور مليل هئو ته هو پاڻي ۽ نه مرند. ان ڪري هنن بنهي کي مارڻ لاء وشنو ڀڳوان پنهنجي پير پاڻي ڪان باهر ڪدي ان تي مڏو ۽ ڪئي چو وڌ ڪيو. اهو نظارو ڏسٹ لاء پرتوي ماتا هڪدم اُتسا هه ۾ اچي ٿپ ڏيئي سمند جي پاڻي ۽ جي سطح کان باهر نكري آئي ۽ اُتي ئي قائم لاء رهڻ لڳي. اهڙي طرح سمند جي سطح کان متى زمين ڏسجڻ جي شروعات ٿي.

زمين جو پھريين نكتل ڦکر ورند اون

هئا. هو جنهن سٽان تي لتا هئا (پوائنت آف لئندنگ)، اهو اچ جي او کا بندر ۽ نارائڻ سروور جي وچ سمند ۾ هئو.

انترڪش ۾ واسو ڪندڙ سڀت رشين کي هن ڳالهه جي اڳوات خبر پئجي ويئي تم ڀڳوان وشنو متسيه او تار ڏارڻ ڪري پرتويء تي اچڻ وارا آهن، ان ڪري هنن پريوء کي پرار ٿنا ڪئي ته هي پريو! اسانکي به متسيه او تار جو درشن ڪرايچو. وشنو ڀڳوان راضي ٿيو. سڀت رشينوري پرار ٿنا ڪئي ته اسان ڪٿي ويهي تو هانجو درشن ڪنداسين؟ پرتويء تي ڪٿي به زمين نظر نتي اچي!وري پريوء جو درشن ڪرڻ کان اڳ سُنان ڪرڻ کپي ۽ پيئڻ جو منو پاڻي به گهرجي. پريوء هنن جي پرار ٿنا ٻڌي پرتويء تي مني پاڻي ۽ جي هڪ نندڻي سروور جو سرجن ڪيو جنهن ۾ سُنان ڪري، جل ورتائي سروور جي ڪناري تي سٽ ئي رشي ويهي رهيا ۽ وئنكث لوڪ مان وشنو ڀڳوان مَچ جي ديه ڏارڻ ڪري پرتويء تي ڪيئن ٿو پدارجي اهڙي درشن ڪرڻ جي آس لڳائي انترڪش طرف ڦڪتكي لڳائي انتظار ڪرڻ لڳا.

نيٺ اُها گهڙي به اچي ويئي. پريو پداريا. متسيه او تار جو درشن ڪري سڀت رشين ڏاڍو راضي ٿيا هنن وشنو ڀڳوان جي ڪرپا جي

پارٹیپ سندھو سپا

نیوز لیٹر

۲۶۷

سیپتیمبر ۲۰۲۱ ع

Registered with Newspaper of India (RNI) 70242/94.

To,

رشی پنچمی - سپت رشی - فارا یٹ سروور

ناس ٿي وڃن ٿا. ان وقت سپت رشی انترڪش ۽ وڃي واس ڪن ٿا. برهما جي رات درميان انترڪش ۽ واسو ڪندڙ سپت رشی، جڏهن برهما جو ڏينهن وريءَ کان شروع ٿئي ٿو، تڏهن هيٺ پرتويءَ تي اچي لوڪ ڪلياڻ جا ڪم ڪندا آهن.

هن وقت برهما جو ڏينهن هلي رهيو آهي اُن جي جڏهن شروعات ٿي هئي يعني برهما جي ڏينهن جي پريات ويلا هئي، تڏهن پرتويءَ تي هر طرف سمند ڦھليل هئو. ڪٿي به سُکي ڏرتيءَ جو نالو نشان نه هئو، هر طرف پاڻي ئي پاڻي هئو. تڏهن پرتويءَ تي جيو سرستيءَ جي رچنا ڪرڻ لاءِ پڳوان وشنو پھريون مها اوغار - متسير اوغار ڏارڻ ڪري خود وڏي مَچ جي روپ ۽ پرتويءَ تي آيل سمند تي لتا

بدي مهني جي سهائي پنچمي رشی پنچمي ڪري ملهائي ويندي آهي. هن سال اهو ۱۱ سڀتيمبر تي ملهايو ويو. هن ڏينهن جو مهاتم سمجھڻ لاءِ پھرین ستن مهان رشين جو ذكر ڪرڻ ضروري ٿيندو. اهي رشی آهن : (۱) رشی آترى (پڳوان دقاتريه جو پتا)، (۲) رشی جمدگني (پڳوان پرسورام جو پتا) (۳) رشی وسشت (پڳوان رام جو گرو)، (۴) رشی وشوامتر، (۵) رشی ڪشيب (۶) رشی پاردواج (۷) رشی گوئتم. صبور جو اُٿي هن سپت رشين جي وندنا ڪئي ويندي آهي.

هي سپت رشی لوڪن جي ڪلياڻ واسطي هميشه تtip رهندا آهن. جڏهن برهما جو ڏينهن پورو ٿئي ۽ رات چالو ٿئي تڏهن پرتويءَ تي مها پرليه اچي ٿوءَ سڀ جيو جنتو